

עלות גידול ירק חיטה בקמה: "עולה, עולה לנו... כמה זה עולה לנו?"

(במקור - שלמה ארצי)

רן סולומון, מכון תערובת "אמבר"

רקע: לפני שנים ספורות, קיבוץ באזור גרנות עשה מעשה חריג (לטובה) במחוזותינו – הוא מסר את שטחי הגד"ש שלו לאחריותה של הרפת, עם כל המשמעות הקשורה בכך. לטובת העניין מונה גורם מטעם הרפת שהיה אחראי על שטחים אלו. מכסת מים לשטחים אלו לא הייתה בנמצא, כך שהגידול היחידי הזמין לטובת הרפת (בשלב זה) היה חיטה לתחמיץ בבעל. כמו כן, השטחים הללו כללו מספר שטחים קטנים ("גינות ירק") כך שיעילות העבודה בבסיסה הייתה מתחת לאופטימום. כל העבודות בשטחי הגידול נעשו על ידי קבלנים, וכל ש"א אשר הוצא, נרשם לטובת סיכום עלויות היצור בקמה (חשבוניות).

מטרת הפרסום: 1 - להציג עלויות יצור אמיתיות של חיטה לתחמיץ, בשנתיים עוקבות השונות מהותית אחת מהשנייה (יפורט בהמשך); 2 - לעודד נוספים ללכת באותה דרך במידה והתנאים (יחסי קיבוץ/רפת/גד"ש) מאפשרים זאת.

שיטה: כל העבודות בשדות בוצעו על ידי קבלני חוץ, כמו עיבודים, זריעה, דישון וכו', ונרשמו עלויות החומרים ועלות העבודה; בנוסף, נרשמו עלויות כלליות כמו קנ"ט, ארנונה ותשלום למינהל. חשוב לציין – בשנת הסיכום הראשונה (2022), המשקעים היו אופטימליים וכך גם היבול, 1 טון חומר יבש (ח"י)/דונם; בשנה השנייה (2023) המשקעים באזור היו פחותים, בהתאם גם היבול (כ-0.78 טון ח"י/דונם). בנוסף בשנה הראשונה עובדו 520 דונם ובשנייה – 720 דונם. היות ומרבית ההוצאות הגידול הן ברמת הדונם, ואינן תלויות יבול, סיכום ההוצאות נעשה כש"ח/דונם, וכן בוצע חישוב והמרה מדונם לטון ח"י (בהתאם ליבול באותה שנה).

תוצאות: טבלה 1 מציגה את הוצאות גידול ירק חיטה לתחמיץ בשנת 2022, וטבלה 2 בשנת 2023. מטבלה 1 רואים כי סה"כ ההוצאות לדונם היו 471 ש"ח, והיות והיבול היה 1 טון ח"י/דונם, עלות יצור טון ח"י בקמה הייתה גם היא, 471 ש"ח (שנה טובה). חשוב לציין – העבודות בשדה נעשו על ידי קבלני חוץ והשטחים היו מצומצמים וקטנים (מצב המכונה "גינות ירק"); סביר להניח שגד"ש גדול, המפעיל את הכלים שלו, על שטחים גדולים יותר מהגינות המתוארות בתחשיב, היה יעיל הרבה יותר בהוצאותיו לדונם לפחות בכ-10% מה שביא עלות יצור טון ח"י לכ-400-450 ש"ח.

טבלה 2 מציגה את עלויות גידול החיטה בשנת 2023. שנה זו הייתה שונה מקודמתה – משקעים לא אופטימליים, וכן עלויות חקלאיות בשדה גבוהות יותר, או כפי שהגדיר זאת האיש האחראי על הגידול: "שנה לא מוצלחת; דמי הניהול גבוהים מידי; עבודת צוות החקלאות לא הייתה אופטימאלית ומכאן גם העלויות הגבוהות יותר". ואכן, העלויות לדונם היו גבוהות – 535 ש"ח/דונם, ועלות טון ח"י בקמה (שנגזרה מהיבול הנמוך) הייתה 688 ש"ח/טון ח"י. אם נתרגם את העלויות לדונם של שנה זו, לשנה אופטימאלית עם יבול של 1 טון ח"י/דונם, עלות טון ח"י מחושב בקמה היה יכול להיות 535 ש"ח/טון ח"י.

מבט קדימה: ומה עם החיטה של 2024? כפי שצוין קודם, היבול השנה, 2024, גבוה יותר ועלויות היצור לדונם נמוכות בכ-20% משנה קודמת (טרם סוכם סופית). ניתן לצפות לתוצאה דומה לזו של 2022, ואולי אף טובה יותר (סביב 450 ש"ח/טון ח"י?).

כמובן שהדוגמאות במאמר זה הם ספציפיות לאזור ותנאי הגידול שהוגדרו. באזורים שחונים יותר, עם יבולים נמוכים יותר בתנאי בעל, או כאלו שכדי להגיע ליבול סביר נדרשה השקיה רצינית (150-60 קוב), ולאור מחיר מים מושבים (שפדן או אחרים) שיכול להגיע לסביב 1-1.5 ₪/קוב, תחשיב עלות הגידול היא שונה, ונדרשים תיקונים בהתאם. המסקנה העיקרית היא שמן הראוי להיות מודע (ברמת ערכים/נתוני הוצאה, רשומים) לעלויות היצור של ספק הירק!

מודעות זו חשובה במיוחד בשנה הנוכחית (2024-03), בה מחיר הלינקייג' (של גרעין חיטה; זה המחיר המובטח לחקלאים עבור גידול חיטה לגרעינים) הוא סביב 700 ₪/טון ח"י בקמה, וגם אם נוסיף את התקבול עבור קש חיטה, עדיין העדיפות של הגד"שים היא אספקת הירק לתחמיץ; המחירים הגבוהים שרצים בשוק בימים אלו, עבור טון ח"י בקמה, שבחלקם לפחות ללא שום הצדקה, בהחלטה מסבירים העדפה זו של הגד"ש.

טבלה 1. סיכום הוצאות גידול חיטה לתחמיץ, עונת 2022 (₪), והיבול (טון ח"י)				
הערות	הוצאה לדונם	דונם	סה"כ הוצאה	פרמטר הוצאה
עבודות בשדות				
	30	498	14940	דיסקוס
	57.3	520	29822	דיסקוס+ ארגז
	15	520	7800	מעגלה
	25	520	13000	זריעה/דישון
	15	520	7800	דישון
	15	520	7500	שרותי ריסוס
	155.5	520	80862	סה"כ עבודות
חומרים				
	48.3	520	25143	זרעים
	21.7	520	11280	דשן
	47.6	520	24780	דשן ראש
	14.8	520	7700	חומרי ריסוס
	132.5	520	68903	סה"כ חומרים
שונות				
	6.1	520	4904	קנ"ט
	104.2	520	50000	ניהול
	38.2	520	40000	מינהל/חכירה
	182.5	520	94904	סה"כ שונות
כלל ההוצאות	470.5	520	244669	סה"כ כללי
מימין, יבול ח"י/דונם	1.0		520	יבול ח"י בקציר (טון)
סה"כ עלות, חלקי סה"כ יבול ח"י			471	עלות גידול טון ח"י (₪)
הערה כללית: שנה טובה מבחינת הוצאות/דונם, משקעים, ויבול מיטבי/דונם				

טבלה 2. סיכום הוצאות גידול חיטה לתחמיץ, עונת 2023 (ש), והיבול (טון ח"י)				
הערות	הוצאה לדונם	דונם	סה"כ הוצאה	פרמטר הוצאה
עבודות בשדות				
	99.6	720	70704	עיבודים
	19.2	720	13820	זריעה
	9.2	720	6625	דישון
	5.6	720	4000	דישון ראש
	17.1	720	12300	שרותי ריסוס
	150.6	720	108449	סה"כ עבודות
חומרים				
	38.2	720	27512	זרעים
	25.7	720	18519	דשן
	49.7	720	35789	דשן גת
	37.6	720	27073	חומרי ריסוס
	54.2	720	39000	פיזור זבל
	368.6	720	265385	סה"כ חומרים
שונות				
	6.1	720	4425	קנ"ט
	104.2	720	75000	ניהול
	20.8	720	15000	ארנונה
	38.2	720	27492	ארנונה/חכירה
	3.1	720	2230	ארגון עובדי הפלחה
	6.2	720	4440	ליווי מזיקים
	172.4	720	124162	סה"כ שונות
כלל ההוצאות	535.4	720	385479	סה"כ כללי
מימין יבול ח"י/דונם	0.778		560	יבול ח"י בקציר (טון)
סה"כ עלות, חלקי סה"כ יבול ח"י			688	עלות גידול טון ח"י (ש)
בהנחה שהיבול היה מיטבי - 1 טון ח"י/דונם			535.4	כנ"ל, מחושב ל-1 טון ח"י
הערה כללית: שנה לא טובה מבחינת הוצאות חקלאות/דונם, משקעים לא אופטימליים ויבול/דונם, הנמוך בהתאם.				